

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

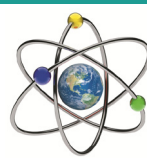
№10(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 100 sahifa,
13-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Axborotlashgan jamiyatda xalq o'yinlari orqali shaxsni tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlari	10
<i>Abdullayeva Maryambibi Djumaniyazovna</i>	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish sharoitida talabanning axborot xavfsizligi kompetensiyasi: tushunchaning chegaralari va tarkibi	16
<i>Mustafojev Shahzod Mamanazar o'g'li</i>	
Navoiy viloyati ziyoratgohlari tarixi va ularning aholi hayotida tutgan o'rni	21
<i>Nazarova Nozima Narzulloyevna</i>	
Fransuz tilidagi predloglar va o'zbek tilidagi kelishik qo'shimchalarining qiyosiy tahlili	26
<i>Ro'zimova Yulduz Farhodovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlari emotsional intellektining boshqaruv faoliyatidagi ahamiyati	30
<i>Rustamova Barno Abduxalilovna</i>	
Kikbokschilda motivatsion omillar va musobaqa faoliyati samaradorligini takomillashtirish metodikasi: nazariy-tahliliy asoslash	34
<i>Mamaraximov Azim Karakulovich</i>	
Pedagogik diagnostikaning umumiy metodlari va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati	39
<i>Daminova Shoxista Farxodovna</i>	
Dual ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashning nazariy-metodologik asoslari	45
<i>Oybekova Shukrona Oybek qizi</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarini takomillashtirish	51
<i>Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi</i>	
Abu Rayhon Beruniy ilmiy merosi asosida talabalarda kartografik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	56
<i>Kazakbayeva Muhabbat Turabayevna</i>	
Brayl yozuvi ko'zi ojiz shaxslarning inklyuziv imkoniyatlarini ta'minlashning muhim vositasi sifatida	62
<i>Panjiyev Shokir Zokir o'g'li</i>	
Дидактический потенциал подкастов в обучении русскому языку студентов	67
<i>Ибрагимова Нилуфар Туйчиевна</i>	
Maxsus ta'lim tizimida differensiallashtirilgan va individuallashtirilgan o'qitishning metodik asoslari	72
<i>Karimova Nilufar Boltaboyevna</i>	
Xorijiy til o'qituvchilarida kasbiy so'nish namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	78
<i>Matchanova Dilorom Karimovna</i>	
Raqamli ta'lim ekotizimi asosida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari	83
<i>Otamuratov Maqsudbek Shonazarovich</i>	
Yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini individuallashtirish: pedagogik model va zamonaviy baholash metodikasi	87
<i>Po'latjonov Shoxzod Avazjon o'g'li</i>	
Buyrak hujayrali saratonini erta aniqlashda ultratovush tekshiruvining diagnostik imkoniyatlari	92
<i>Saydamatov Hayitboy Ulug'bek o'g'li</i>	
Проблемы и перспективы подготовки специалистов сферы искусств и культуры в системе высшего образования	96
<i>Кошелева Антонина Фёдоровна</i>	

RAQAMLI TA'LIM EKOTIZIMI ASOSIDA TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Otamuratov Maqsudbek Shonazarovich

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti o'qituvchisi,
Urganch RANCH texnologiya universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Maqolada raqamli ta'lim ekotizimi (LMS, elektron kutubxonalar, MOOC platformalari, ijtimoiy o'rganish muhitlari va mobil ilovalar majmui) sharoitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari tadqiq etilgan. Tadqiqotning maqsadi raqamli ekotizim komponentlaridan foydalanish darajasi bilan talabalarning mustaqil ta'lim ko'nikmalari o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash hamda ushbu faoliyatni pedagogik jihatdan tashkil etish mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotda so'rovnomalar, kuzatuv va statistik tahlil metodlaridan foydalanilgan. Tadqiqotda turli kurslarda tahsil olayotgan 302 nafar talaba ishtirok etgan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, talabalar LMS va mobil ilovalardan faol foydalansalar-da, ochiq ta'lim resurslari va ijtimoiy o'rganish platformalaridan foydalanish darajasi past. Shuningdek, vaqtni boshqarish va o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalari yetarli darajada shakllanmagan. Maqola yakunida raqamli ekotizim asosida mustaqil ta'lim faoliyatini pedagogik jihatdan tashkil etish bo'yicha amaliy tavsiyalar taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim ekotizimi, mustaqil ta'lim faoliyati, o'z-o'zini boshqarish, LMS, ochiq ta'lim resurslari, pedagogik yo'riqnoma, raqamli o'quv muhiti.

Abstract: The article examines the pedagogical foundations of organizing students' independent learning activities within a digital learning ecosystem comprising learning management systems (LMS), electronic libraries, massive open online course (MOOC) platforms, social learning environments, and mobile applications. The aim of the study is to identify the relationship between the level of use of digital ecosystem components and students' independent learning skills, as well as to develop pedagogical mechanisms for organizing these activities. The study employed questionnaire surveys, observation, and statistical analysis. A total of 302 students enrolled in different academic years participated in the study. The results showed that students actively use LMS platforms and mobile applications, whereas their use of open educational resources and social learning platforms remains limited. Furthermore, their time-management and self-monitoring skills are insufficiently developed. The article concludes with practical recommendations for the pedagogical organization of independent learning activities based on a digital learning ecosystem.

Key words: digital learning ecosystem, independent learning activities, self-regulation, LMS, open educational resources, pedagogical guidance, digital learning environment.

Аннотация: В статье исследуются педагогические основы организации самостоятельной учебной деятельности студентов в условиях цифровой образовательной экосистемы, включающей системы управления обучением (LMS), электронные библиотеки, платформы массовых открытых онлайн-курсов (МООС), среды социального обучения и мобильные приложения. Цель исследования заключается в выявлении взаимосвязи между уровнем использования компонентов цифровой экосистемы и сформированностью навыков самостоятельной учебной деятельности студентов, а также в разработке механизмов педагогической организации данной деятельности. В исследовании использовались методы анкетирования, наблюдения и статистического анализа. В исследовании приняли участие 302 студента, обучающихся на разных курсах. Результаты показали, что студенты активно используют LMS и мобильные приложения, однако уровень использования открытых образовательных ресурсов и платформ социального обучения остается низким. Кроме того, навыки управления временем и самоконтроля сформированы недостаточно. В заключение статьи представлены практические рекомендации по педагогической организации самостоятельной учебной деятельности на основе цифровой образовательной экосистемы.

Ключевые слова: цифровая образовательная экосистема, самостоятельная учебная деятельность, самоуправление, LMS, открытые образовательные ресурсы, педагогическое руководство, цифровая образовательная среда.

KIRISH

Zamonaviy oliy ta'lim tizimida talabaning mustaqil ta'lim faoliyati nafaqat qo'shimcha, balki bilim olishning markaziy shakllaridan biriga aylanib bormoqda. Bu jarayon raqamli ta'lim ekotizimi – o'zaro bog'liq holda ishlaydigan LMS, elektron kutubxonalar, MOOC platformalari, ijtimoiy o'rganish muhitlari va mobil ilovalar majmui sharoitida yangi pedagogik xususiyatlar kasb etmoqda. Raqamli ekotizim talabaga o'quv resurslaridan istalgan vaqtda va istalgan joyda foydalanish imkonini bersa-da, bu imkoniyat o'z-o'zidan samarali mustaqil ta'lim faoliyatini kafolatlamaydi. Aksincha, ko'plab tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, resurslarning ko'pligi va tarqoqligi tegishli pedagogik yo'riqnoma hamda qo'llab-quvvatlash mexanizmlari bilan ta'minlanmasa, talabada axborot yukining ortishi va mustaqil o'rganishga bo'lgan motivatsiyaning pasayishiga olib kelishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli ta'lim ekotizimi asosida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish masalasi zamonaviy pedagogika, ta'lim texnologiyalari va o'z-o'zini boshqarib o'rganish nazariyalari doirasida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur masalaning nazariy asoslari talabalarning mustaqil bilim olish faoliyatini rivojlantirish, raqamli resurslardan samarali foydalanish, ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirish hamda o'quv natijalarini mustaqil nazorat qilish mexanizmlari bilan chambarchas bog'liq.

Mustaqil ta'lim faoliyatining nazariy asoslarini o'rganishda amerikalik olim Barri Zimmerman tomonidan ishlab chiqilgan o'z-o'zini boshqarib o'rganish (self-regulated learning) nazariyasi alohida ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvga ko'ra, talaba o'z oldiga o'quv maqsadlarini qo'yishi, ta'lim jarayonini rejalashtirishi, o'z faoliyatini nazorat qilishi va erishilgan natijalarni baholashi lozim. Mazkur nazariya raqamli ta'lim muhitida mustaqil ta'limni tashkil etish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi, chunki elektron platformalar va raqamli resurslardan samarali foydalanish talabaning o'z vaqtini boshqarishi, ta'lim strategiyalarini tanlashi va o'z o'quv faoliyati uchun mas'uliyatni his etishiga bog'liq.

Raqamli ta'lim ekotizimining nazariy asoslarini yoritishda George Siemens tomonidan ilgari surilgan konnektivizm nazariyasi ham muhim o'rin tutadi. Ushbu nazariya bilim olish jarayonida axborot manbalari, raqamli tarmoqlar va o'zaro hamkorlik aloqalarining ahamiyatini asoslaydi. Mazkur yondashuvga muvofiq, ta'lim oluvchi bilimni faqat an'anaviy o'quv materiallaridan o'zlashtiribgina qolmay, balki elektron kutubxonalar, ommaviy ochiq onlayn kurslar (MOOC), ijtimoiy o'rganish platformalari va boshqa raqamli manbalar orqali ham shakllantiradi. Shu sababli raqamli ta'lim ekotizimini tashkil etishda uning tarkibiy qismlarini o'zaro muvofiqlashtirish, axborot manbalaridan foydalanish yo'nalishlarini belgilash va talabalarning mustaqil izlanish faoliyatini rag'batlantirish muhim hisoblanadi.

Masofaviy va elektron ta'limni tashkil etishning pedagogik jihatlari D. Randy Garrisonning ilmiy ishlarida ham keng yoritilgan. Olim tomonidan ishlab chiqilgan "Community of Inquiry" (tadqiqot hamjamiyati) modeli elektron ta'lim samaradorligini ta'minlashda o'qituvchining ishtiroki, ijtimoiy hamkorlik va kognitiv faollikning o'zaro bog'liqligini asoslaydi. Ushbu model raqamli ta'lim muhitida mustaqil ta'limni faqat elektron resurslarni taqdim etish bilan cheklamasdan, balki talabalarning o'zaro fikr almashishi, muammolarni birgalikda hal qilishi va o'qituvchidan o'z vaqtida fikr-mulohaza olishini ta'minlash zarurligini ko'rsatadi. Shu jihatdan, LMS, elektron kutubxonalar va ijtimoiy o'rganish platformalarini yagona pedagogik maqsad asosida birlashtirish mustaqil ta'lim faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi [3].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot 2025-2026-o'quv yilida bir nechta oliy ta'lim muassasalarining bakalaviat va magistratura bosqichlarida tahsil olayotgan talabalar ishtirokida o'tkazildi. So'rovnomada jami 302 nafar talaba qatnashdi. Ular orasida 1-2-kurs talabalari, 3-4-kurs talabalari va magistrantlar mavjud.

1-jadval: So'rovda ishtirok etgan talaba-respondentlarning tarkibi

Respondentlar toifasi	Soni (kishi)	Ulush (%)	O'rtacha yosh
Bakalaviat talabalari (1–2-kurs)	128	42,4	18,6
Bakalaviat talabalari (3–4-kurs)	141	46,7	21,2
Magistrantlar	33	10,9	24,8
Jami	302	100,0	–

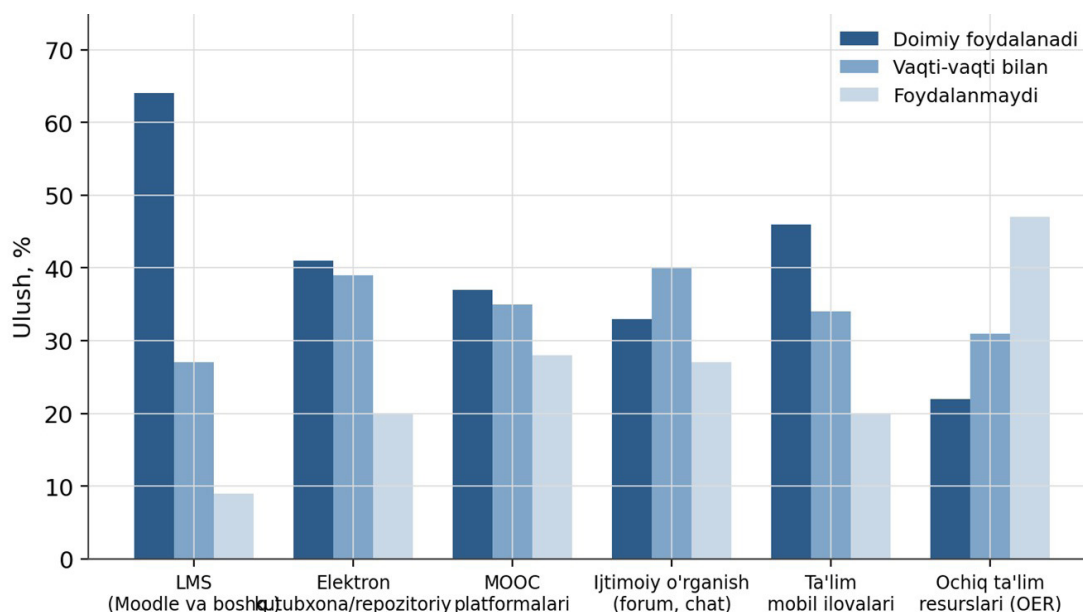
So'rovnoma uch blokdan iborat bo'lib, birinchi blokda respondentlarning demografik ma'lumotlari, ikkinchi blokda raqamli ta'lim ekotizimi komponentlaridan foydalanish chastotasi (LMS, elektron kutubxona, MOOC, ijtimoiy o'rganish platformalari, mobil ilovalar, OER), uchinchi blokda esa mustaqil ta'lim ko'nikmalarini o'z-o'zini

baholash shkalasi (Likert, 1–5 ball) joylashtirilgan. Ma'lumotlar tavsifiy statistika metodlari (foiz nisbati, o'rtacha qiymat) asosida qayta ishlandi va jadval hamda diagrammalar ko'rinishida taqdim etildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'rov natijalariga ko'ra, talabalar raqamli ta'lim ekotizimining turli komponentlaridan notekis darajada foydalanadilar (1-rasm). LMS platformalaridan doimiy foydalanuvchilar ulushi eng yuqori (64%) bo'lib, undan keyin ta'lim mobil ilovalari (46%) va elektron kutubxona/repozitoriylar (41%) turadi. Shu bilan birga, ochiq ta'lim resurslari (OER)dan umuman foydalanmaydiganlar ulushi eng yuqori ko'rsatkichni (47%) tashkil etadi, bu esa ushbu resurslarning talabalar orasida yetarlicha tanilmaganligini ko'rsatadi.

1-rasm: Talabalarining raqamli ta'lim ekotizimi komponentlaridan mustaqil ta'lim faoliyatida foydalanish chastotasi

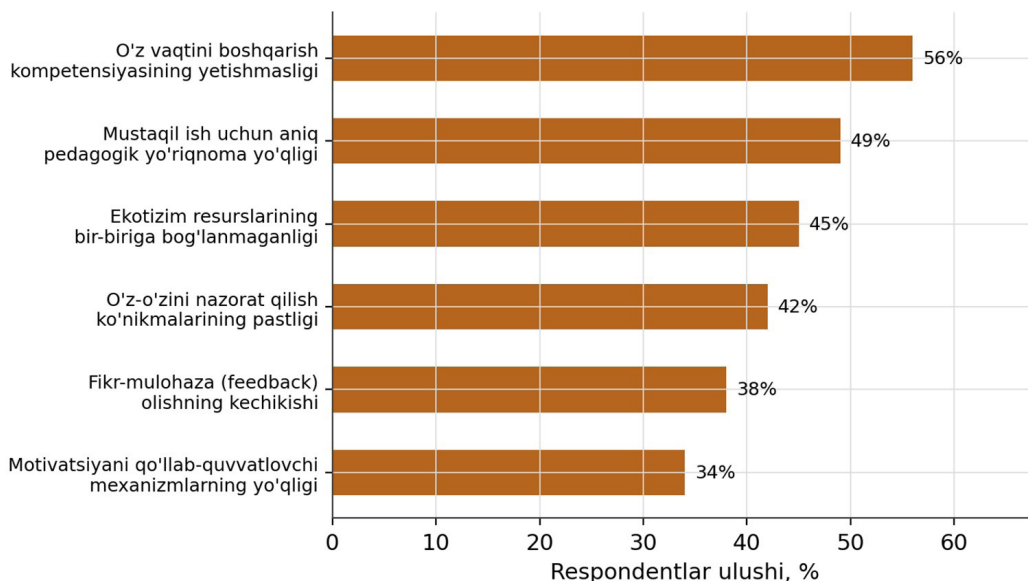
Mustaqil ta'lim ko'nikmalarini o'z-o'zini baholash natijalari (2-jadval) shuni ko'rsatadiki, talabalarda axborot manbalarini tanlash va tahlil qilish ko'nikmasi nisbatan yaxshi shakllangan (yuqori daraja – 44,0%), biroq vaqtini rejalashtirish va boshqarish (yuqori daraja – atigi 31,4%, past daraja – 34,8%) hamda o'z-o'zini nazorat va baholash (past daraja – 37,5%) ko'nikmalari yetarli darajada rivojlanmagan.

2-jadval: Talabalarining mustaqil ta'lim ko'nikmalarini o'z-o'zini baholash natijalari

Mustaqil ta'lim ko'nikmasi	Yuqori, %	Past, %
Vaqtini rejalashtirish va boshqarish	31,4	34,8
Maqsad qo'yish va rejalashtirish	39,7	22,1
O'z-o'zini nazorat va baholash	28,2	37,5
Axborot manbalarini tanlash va tahlil qilish	44,0	18,9

Mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishga to'sqinlik qiluvchi asosiy pedagogik omillar tahlili (2-rasm) shuni ko'rsatdiki, respondentlarning 56 foizi o'z vaqtini boshqarish kompetensiyasining yetishmasligini, 49 foizi esa mustaqil ish uchun aniq pedagogik yo'riqnomaning yo'qligini asosiy to'siq sifatida ko'rsatgan. Bundan tashqari, ekotizim resurslarining bir-biriga bog'lanmaganligi (45%), o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarining pastligi (42%), fikr-mulohaza olishning kechikishi (38%) va motivatsiyani qo'llab-quvvatlovchi mexanizmlarning yo'qligi (34%) ham muhim omillar sifatida qayd etilgan.

Olingan natijalar raqamli ta'lim ekotizimining o'zi mustaqil ta'lim faoliyatini avtomatik ravishda samarali tashkil etmasligini tasdiqlaydi. LMS va mobil ilovalardan yuqori darajada foydalanish, asosan, bu vositalarning o'quv jarayoniga institutsional tarzda, ya'ni o'qituvchi tomonidan majburiy topshiriq va nazorat shaklida kiritilganligi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, OER va ijtimoiy o'rganish platformalari kabi talaba tashabbusiga ko'proq bog'liq bo'lgan komponentlardan foydalanish darajasining pastligi, mustaqil tashabbus va o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarining hali yetarli shakllanmaganligidan dalolat beradi.

2-rasm: Talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishiga to'sqinlik qiluvchi asosiy pedagogik omillar

Bu holat mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda pedagogik yo'riqnomaning hal qiluvchi rolini ko'rsatadi: raqamli ekotizim komponentlari qanchalik ko'p va sifatli bo'lmasin, agar talabaga ulardan qanday, qachon va qaysi ketma-ketlikda foydalanish bo'yicha aniq pedagogik ko'rsatmalar berilmasa, resurslarning salohiyati to'liq ishga solinmaydi. Shuningdek, vaqtni boshqarish va o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarining pastligi ta'lim dasturlariga mustaqil ta'lim strategiyalarini maxsus o'rgatuvchi metakognitiv komponentlarni kiritish zarurligini ko'rsatadi. Fikr-mulohaza olishning kechikishi masalasi ham alohida ahamiyatga ega, chunki o'z vaqtida berilgan pedagogik fikr-mulohaza mustaqil ta'lim faoliyatida o'z-o'zini tuzatish mexanizmini ta'minlaydigan asosiy omillardan biridir. Shu sababli, raqamli ekotizimni loyihalashtirishda avtomatlashtirilgan va o'qituvchi ishtirokidagi aralash fikr-mulohaza tizimlarini birgalikda qo'llash tavsiya etiladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalariga asosanib, raqamli ta'lim ekotizimi sharoitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini pedagogik jihatdan samarali tashkil etish quyidagi asosiy shartlarga bog'liq, degan xulosaga kelish mumkin: ekotizim komponentlarining o'zaro bog'liqligi va izchil pedagogik yo'riqnoma bilan ta'minlanganligi, talabalarda vaqtni boshqarish va o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarining maqsadli shakllantirilishi hamda o'z vaqtida fikr-mulohaza berish tizimining mavjudligi. Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi amaliy tavsiyalar taklif etiladi: Mustaqil ta'lim topshiriqlarini raqamli ekotizimning barcha tegishli komponentlari (LMS, OER, ijtimoiy o'rganish platformalari) bilan bog'liq holda, izchil pedagogik marshrut (yo'riqnoma xaritasi) shaklida loyihalashtirish.

O'quv dasturlariga vaqtni boshqarish, maqsad qo'yish va o'z-o'zini nazorat qilish bo'yicha metakognitiv ko'nikmalarni maqsadli shakllantiruvchi qisqa modullarni kiritish. Avtomatlashtirilgan (testlar, LMS statistikasi) va o'qituvchi ishtirokidagi fikr-mulohaza mexanizmlarini uyg'unlashtirgan aralash nazorat tizimini joriy etish. Ochiq ta'lim resurslari (OER) va ijtimoiy o'rganish platformalarini talabalarga maqsadli tanishtirish hamda ulardan foydalanishni rag'batlantiruvchi tashkiliy chora-tadbirlarni amalga oshirish. Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'lim faoliyatini raqamli ekotizim asosida qo'llab-quvvatlash bo'yicha yagona institutsional metodik tizim ishlab chiqish. Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish raqamli ta'lim ekotizimi salohiyatidan talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini pedagogik jihatdan asoslangan tarzda tashkil etishda to'liq foydalanishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 20.04.2017-yildagi PQ-2909-son "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-3171590>
2. Zimmerman B. J. Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview. Theory into Practice.
3. Siemens G. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning.
4. UNESCO. AI and Education: Guidance for Policy-makers. Paris: UNESCO Publishing.
5. Garrison D. R. E-Learning in the 21st Century: A Community of Inquiry Framework for Research and Practice. New York: Routledge.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.